

4

ORTAYA - KİTAPÇIK

BİRLİKTE ÜRETİM ÇALIŞMALARI

BİRLİKTE ÜRETİM ÇALIŞMALARI

Bu kitapçık kimler için hazırlandı?

- Kültürel miras konusunda çalışan uzman kişiler
- Belediyelerin ilgili müdürlükleri
- Kültürel miras varlığı, tarihi çevre, topluluklar ve kentsel gelişim gibi alanlarla ilgilenen sivil toplum kuruluşları
- Sivil toplum paydaşları
- Araştırmacılar

Bu kitapçık, aşağıda yer alan başlıkları gerçekleştirmenizde yenilikçi yöntemlerle geliştirmenize yardımcı olmak için hazırlanmış altı kitapçıktan dördüncüsüdür:

- Geçmişe günümüzde değer atfetmek
- Mahalle sakinleriyle birlikte çalışarak kültürel miras çalışmalarına katılımlarını sağlamak
- Kültürel mirasın farklı anlamlarını, mekânların ve geçmişlerinin farklı anlatılarını tanımak
- Kültürel mirası yerel ve yerel olmayan hedef kitlelere sunmak
- Sosyal bütünlüğü güçlendirmek ve kültür turizmi geliştirmek

Bu kitapçık neden önemlidir?

Toplulukla birlikte üretim, materyal/ malzeme yaratmak için güçlü ve daha az güçlü arasında katılımcı bir işbirliği biçimidir çoğu zaman kamuya açık yayım ve kullanım amacıyla yaratıcı üretim çalışmasının paylaşılmasını içerir. – genellikle–

Bunun bir amacı, **sesleri genellikle duyulmayan, hikâyeleri, ilgi alanları ve bakış açıları nadiren paylaşılan insanlara temsilci olmak ve 'ses' vermektir.** Topluluk üyelerinin kamuya açık şekilde iletişim kurmalarını sağlar ve bunu yetkilendirici, saygılı ve ödüllendirici bir şekilde yapmalarına kaynak ve rehberlik sunar.

Bir diğer amacı ise **insanların yaşanmış miras deneyimlerini anlamamıza ve geçmişin ve tarihi alanların anlamları hakkında bilgimizi geliştirmeye** yardımcı olmaktır. Kültürel miras konusunda çalışan bir uzman olsanız bile toplulukla birlikte üretim, yeni iç görüler elde ederek, yeni süreçleri deneyerek ve topluluklarla ödüllendirici bağlantılar kurarak **öğrenmenize olanak sağlar.**

(Kapak görüntüsü)

Katılımcılarla birlikte üretim çalışması

(Bir önceki sayfada yer alan görüntü)

Fikri mülkiyet haklarının tartışılması.

Ses, insanların daha geniş kitlelere kendilerini ifade edebilmeleri için – özellikle bunu yapmaya genelde olanaklarının olmadığı koşullarda – başka yollar bulmakla ilgilidir. İnsanların 'yaşanmış uzmanlıklarını', yani insanların kendi yaşamları ve – kişisel yollardan – yaşamlarının geçtiği yerler hakkında uzman olduklarını kabul eder. Ses, görüşleri özgürce ifade etme hakkıdır, bu görüşleri duyurma yetkisi de bu hakka dâhildir.

Ses vermenin düzenlenmesini ve yönetilmesini gerektiren; örneğin, insanların başkalarına karşı nefret söyleminde bulundukları ve/ veya ırkçı, cinsiyetçi, homofobik, transfobik ve diğer önyargılı bakış açılarını ifade ettikleri durumlar vardır. Bu gibi durumlarda kamu düzeni mevzuatı ve toplum ilişkilerinin duyarlılıklarına dayalı kararlar almanız gerekir. Bu durum barışa zarar verici olsa da bu tür beyanlarda bulunan katılımcılar bilmeden yasayı ihlal ediyor ya da kendilerini, aleyhlerinde konuştukları kişilerin misillemede bulunma riski altına sokuyor olabilirler.

Bu tür durumlarla nasıl başa çıkılacağını özenle dikkate almalı, tüm tarafların yasal çerçeve içinde davranmasını sağlamalısınız. Çalıştığınız ortamda çoğul kültürel miraslar arası gerginlikleri yansıtmaktan kaçınmalısınız fakat bunun sosyal bölünmeyi kışkırtmadan, insanları riske sokmadan veya sahtekârlığı teşvik etmeden nasıl başarılabileceğini dikkatlice düşünmelisiniz.

Birlikte üretimler, sergi veya bir medya ürünü (örneğin film, fotoğraf günlüğü, ses kaydı, vb.) gibi farklı biçimler olabilir. Ürünler belgesel, yaratıcı çalışma veya ikisinin karışımı olabilir. Birlikte üretimler şunları gerçekleştirebilir:

- İnsanların seslerinin duyulduğunu ve topluluklarının ve görüşlerinin tanındığını hissetmelerine yardımcı olur,
- Gizli kalmış tarihleri meydana çıkarır ve kültürel miras, yerlerin ve toplulukların tarihleri hakkındaki bilgi birikimine katkı sağlar,
- Akademik uzmanlığın yanı sıra insanların 'yaşanmış deneyim ve yeteneğine' değer biçer,
- Kültürel çeşitliliğe saygı gösterilmesi konusunda cesaretlendirir ve teşvik eder,
- Kültürlerarası ve gruplar arası diyalogu kolaylaştırır,
- Çatışma potansiyelini azaltır,
- Marjinalleştirilmiş/ ötekileştirilmiş grupların ifade haklarını korur,
- İnsanları sivil ve yurttaşlık katılımına teşvik ederek, tarihi alanlara sahip çıkma ve gurur duyma duygusunu artırır,
- İnsanların resmi mercilere/ yetkililere ve karar verme süreçlerine karşı yabancılaşma duygularını azaltır.

Resmi Miras Söylemi (RMS) (Authorised Heritage Discourse - AHD), miras çalışmaları akademisyeni olan Laurajane Smith tarafından 2006 tarihli *Uses of Heritage* (Mirasın Kullanımları) kitabında tanımlanmış bir kavramdır. RMS, geçmişin korunmaya değer olup olmadığına ve hangi yanlarının korunarak veya anlamlandırılarak değer biçileceğine otoritenin karar vermesini kabul eden kişiler tarafından açıklanan, tipik uzmanlık alanına dayanan bilgidir. RMS aynı zamanda mirası doğuştan değerli görür fakat bu görüşün altında neyin güzel olduğuna dair seçkin estetik hükümler veya bir yerin, ulusun ya da insanların hikâyelerini anlatmak için hangi mirasın önemli olduğuna ait siyasi tercihler bulunabilir. RMS'nin oluşumu, hâkimiyet kurmak için UNESCO gibi – 'yetki veren kurumlar' – uluslararası örgütlere yaslanır.

RMS güçlüdür: İnsanlar mirası başka herhangi bir farklı yoldan 'görmek' için mücadele ederler. Gerçekten de RMS'ye uymadığı için kendi miraslarını bile önemli olarak algılamayabilirler. RMS'nin yaygınlığının bir sonucu, insanların RMS söyleminin dışındaki miras deneyimlerini anlatamamalarıdır. Topluluk katılımı ve birlikte üretim, dar RMS'yi aşmak ve kültürel miras hakkında kimin konuşabileceği üzerindeki güç dengesini değiştirmek için önemli yollar sunar.

Smith, L. (2006) *Uses of Heritage*, Routledge

Kültürel miras yönetiminin ve iletişiminin geleneksel uygulamalarının/ yöntemlerinin kilit/temel sorunu, gücün belli bir noktada yoğunlaşmış olması (mimarlar, arkeologlar, kültürel miras konusunda uzmanlar, tarihçiler ve sanat tarihçileri ve benzeri), sınırlı bir miras uzman grubu içinde konuşulmasıdır. Bu gruplar için kültürel miras alanlarının anlamı ve değeri, genellikle anıtlar gibi tarihi yerleşimlerin değeri, önemli uygarlıkların ve kültürlerin anlatımları, başarıları ve geçmişten gelen herkes tarafından bilinen olayların tanıkları ile ilişkilidir. Bunlar da önemlidir ancak topluluklar açısından alanların önemi ile her zaman uyumlu olmazlar. Bu duruma yönelik yaygın bir eleştiri ise, toplum paydaşları için çok az anlam ifade eden ve topluluklara onların hikâyelerinin önemli olmadığını hissettiren Resmi Miras Söylemi üretilmesidir. Ayrıca alan hakkında tek bir 'kültürel miras hikayesi' sunma eğilimindedir. Toplulukla birlikte üretim, bu sorunlardan kaçınmak için 'uzmanlığı' yeniden düşünmenin ve güç dengesini değiştirmenin bir yoludur. İyi yapıldığında/ gerçekleştirildiğinde, kapsayıcı bir uygulamadır çünkü:

- Yerleşik bilgi birikimine alan hakkında yeni bilgiler dâhil eder, böylece alana yeni yorum katmanları eklenebilir, alanın tarihi ve günümüzdeki önemi hakkındaki anlayışımızı artırır ve alana yeni hedef kitleler çeker.
- Mirasın öneminin ifade edilmesine daha fazla insanın sesini ve bakış açılarını dâhil eder.
- Geçmişin, günümüzde daha fazla demokratik ve daha az seçkin yönetilmesi sürecini savunur.

Buna rağmen, bir dizi yaygın medya araçları ve bunların avantajları ve dezavantajları konusunda bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Birlikte üretim ne olabilir?

Birlikte üretim faaliyetleri için hemfikir olunmuş tek bir biçim yoktur ve çoğu şey aşağıdaki maddelere bağlıdır:

- Alanın veya kuruluşun yapısı ve hangi ortam/ mecra için uygun olduğu,
- Proje katılımcılarının ilgileri ve becerileri,
- Kullanılabilir donanım ve yapımı destekleyecek uzmanlık,
- Projenin amaçları ve hedef kitle.

Buna rağmen, bir dizi yaygın medya araçları ve bunların avantajları ve dezavantajları konusunda bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Film

Film, birlikte üretim süreçlerine odaklanılması için güçlü ve herkesin kendini ilişkilendirilebileceği bir ortamdır/ mecradır. Katılımcıların çoğu film izleme deneyimine sahiptir ve görsel dilini anlayabilirler. Cep telefonundan en yüksek standarttaki 'Red' kameralara kadar geniş bir yelpazede bulunan kameralar, benzer şekilde geniş bir yöntem yelpazesinin kullanılmasına imkân sağlar ancak başarının basit tek bir formül yoktur. Bununla birlikte, kullanılan donanım ne kadar profesyonel olursa, öğrenme eğrisi de o derecede yüksek olacaktır; bu nedenle, örneğin, kamera kullanmayı öğrenmeye duyulan ilgi, donanıma erişme imkânı ve insanların eğitime ne kadar müsait olduklarını göz önüne alarak, katılımcılardan beklentilerinizi etrafıca düşünmelisiniz.

Fotoğraf

Fotoğrafçılık, birlikte üretimin bir unsuru veya geneli bazında, kültürel miras alanlarında ve kurumlarla başarıyla kullanılmıştır. Film yapımında olduğu gibi insanların aşına olmasından faydalanılır fakat katılımcılarla çalışmak, basit 'şipşak' fotoğrafın ötesinde kullanılan ortamın/ zeminin olanaklarını görmekte zorlayıcı olabilir. Fotoğrafçılığın yaratıcı olanaklarını daha kapsamlı keşfetmek için bazı birlikte üretim projeleri, bir dizi fotoğrafın birbiri ardına sıralandığı fotoğraf günlükleri üretmeyi denemişler veya fotoğrafı, yazıyı ve sesi, bilgisayarda veya televizyonda izlenebilen karışık format bir dijital sunum türü olan 'dijital hikâyelerde' birleştirmişlerdir. Örneğin, üzerinde kamerayı sağa sola hareket ettirebileceğiniz statik görseller kullanıp, üzerine seslendirme ve müzik parçası bindirerek film üretebilirsiniz. Bu iş için gerekli beceri öğretilebilir ve topluluk katılımcıları bu konuda uzmanlaşabilir, ciddi oranda yaratıcı yeterlilik gösterebilirler. Mac için iMovie, Windows PC için Movie Maker, Android platformu için Animoto ve iOS platformu için Storykit, güncel popüler yazılımlardandır.

Ses

Birlikte üretimlerde hazırlanan yayınlar (Podcast'ler), saha kayıtları, röportajlar ve stüdyo kayıtları kullanılabilir. Film ve fotoğrafçılığın aksine çoğumuzun ses kaydı deneyimi çok azdır veya yoktur. Mecraya aşına olmama durumu, katılımcıları dünyayı yeni yollardan görmeye (daha ziyade duymaya), öğrendikçe ilginç bir birlikte üretim mücadelesine yönlendirir. Saha kaydı yapmak (dışarıda zaten var olan seslerin ses örneklerini almak), tanıdık bir mahalleyi veya bölgeyi keşfetmenin ilgi çekici bir yolu olabilir.

[Görüntü 3] Ses kaydı için ayarlama

Birlikte üretim etiği

Birlikte üretim, uzman bilgisi, eser sahipliği, ses ve işbirliği ile ilgili temel sorulara yol açabilen, zorlu ve dinamik bir iştir. Başarılı bir birlikte üretim için net bir etik çerçeve oluşturma'nın sihirli bir formülü yoktur fakat başlangıçtan itibaren katılımcılarla müzakere edilmiş ve ideal olarak yazılı anlaşmaya varılmış bir dizi konu ele alınmalıdır. Bu konular şunları içerir:

Eser sahipliği konuları

GNU Vakfı, 'copyleft' (telif müsaadeli/lisanssız yazılım) için aşağıdaki tanımları vermektedir. Tanımda yazılım geliştirmesini tarif ediyor olsalar da benzer ilkeler film, ses veya fotoğraf gibi diğer mecra türlerine de uygulanabilmektedir.

'Copyleft', bir programın (veya başka bir işin) serbest (özgürlük anlamında 'sıfır fiyata' değil) yapılmasını ve programın tüm değiştirilmiş ve genişletilmiş sürümlerinin de ücretsiz olmasını gerektiren genel bir yöntemdir. [...] Bir programı lisansız yapmak için önce telif hakkının korunduğunu ifade ederiz; ardından herkese, programın kodunu veya bu programdan türeyen her türlü programı, dağıtım koşulları değiştirilmediği sürece, kullanma, değiştirme ve yeniden dağıtma hakkını veren yasal bir araç olan dağıtım koşullarını ekleriz.'

Katılımcılar, eserlerin yazarı olarak tanınma haklarını ve bunun projeyi başlatanlar ve birlikte çalıştıkları her bir taraf dâhil olmak üzere diğer herkesin haklarıyla nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlamalıdır. Bu muhtemelen fikri mülkiyet hakları (FMH) ve diğer yasal öğeler hakkında bir görüşme/ müzakere içerecektir fakat aynı zamanda tüm tarafların projenin sınırlarını ve katılım için neyin uygun olup olmadığını anlamalarına yardımcı da olmalıdır. Birlikte üretim ile ilgili yaygın sorun, neyin konu ile ilgili olduğu ve neyin olmadığıdır. Projeyi başlatanlar olarak bizler, 'ne dâhil' anlayışımıza yönelik zorluğun, gücü topluluklara devretmenin hayati önem taşıdığını farkındayız. Profesyoneller olarak, projenin ötesinde başkaları için değere ve anlama sahip bir şey üretmek istiyoruz. İstanbul'daki çalışmamızda bu ikileme, katılımcılara ve profesyonel yapımcılara yanıtlamaları için bir dizi yaratıcı sufle vererek yaklaştık (aşağıda saha çalışması bölümüne bakınız). Edindiğimiz tecrübe şöyleydi: Kurgu, yaratıcılık ve kişiselleştirme içeren bir işin çerçevesini dikkatlice belirleyerek katılımcılara araç verdik ve alakalı, ilgi çekici materyaller ürettik. Siz, katılımcılara daha fazla özgürlük vermeyi tercih edebilirsiniz ve bazı bağlamlarda bu tercih uygun ve etik bir strateji olabilir; birlikte üretimin eşitlikçi dünya görüşüne de kesinlikle uyar. Bununla birlikte, insanların yeteneklerine ve özgüvenine duyarlı da olmalısınız: katılımcılar- çok fazla özgürlük verildiğinde- kilit konulara odaklanmaya teşvik olamayabilirler ve ana konudan sapabilirler; ayrıca, az sayıda yönerge ve parametreye sahip olduklarında anlamlı bir şey yapma göreviyle ezilmiş ve gözü korkmuş hissedebilirler. Bu konuda el yordamı ile ilerlemeli, insanlara kendilerine anlamlı ve tatminkâr gelecek yollarla katılımında bulunmaları için ihtiyaç duydukları özgürlüğü vermek ile birlikte üretimi kontrol etme arasında doğru dengeyi bulmaya çalışmalısınız.

Medya okuryazarlığı ve fikri mülkiyet

'Aslında esnek olmayan bir düşünme şeklim vardı. Örneğin, belgesellerde çok fazla tahminde bulunamazsınız, dolayısıyla bir akışı vardır, aklımda sürekli bir şey olur. Fakat bu tür bir işte konu farklı yönlere gidebiliyor. Aslında burada olan da oydu. Yani, bazı düşüncelerle gidiyorsunuz, neler söylendiğine bakıyorsunuz (yaptığımız söyleşiler onlara önceden verilmişti) ve tahminlerde bulunuyorsunuz. Ama yine de hiç kestiremediğiniz şeyler ortaya çıkıyor. Bu sizi zenginleştiriyor.'

(Film yapımcısı Çoğul Kültürel Miras Projesi'nde birlikte üretim süreçlerini hatırlıyor).

Birlikte üretimde elde edilmiş olan malzemeler kamuya açık olarak piyasaya verilecekse, katılımcıların bu faaliyetin ne içerdiğini anlaması hayati önem taşır. Sosyal medya paylaşımının mekaniklerini ve bunun medya çalışmasını nasıl yeni bir çerçeveye oturtabileceğini veya farklı bağlama yerleştirebileceğini, farklı özgeçmişlerden her insanın bildiğini varsaymak güvenilir bir yol olmaz. Bu nedenle; medyayı kamuya sunmanın olası sonuçlarını araştırmak için katılımcılarla birlikte çalışmak ve materyallerin kaldırılması veya düzenlenmesi istekleri gibi gelecekte doğabilecek durumlar sebebiyle prosedürleri yürürlüğe koymak gerekli olabilir. Benzer şekilde, birçok insan telif hakkı yasalarına da aşina değildir ve bu yasalar ülkeden ülkeye değişir. Fikri mülkiyet hakkı iddiaları, bazıları için politik bir konu olabilir (örneğin lisanssız yazılım/açık kaynak uygulamalarında) ve bu ilkeler için en baştan bir temel oluşturmak önemlidir.

Profesyonellerle işbirliği

Birçok birlikte üretim süreci kamera operatörü, yönetmen, fotoğrafçı, ses mühendisi veya sanatçılar gibi ücretli profesyonel yapımcıların çalışmalarını içerir. Yukarıdaki tüm değerlendirmelerde, bu kişilerin de çalışmanın eş yazarları olarak hakları, işlenen konular hakkında kendi bakış açıları ve kendi yetkinlikleri ve sınırlamaları olduğu kabul edilmelidir. Ne yazık ki, bu tür profesyonellerin çalışmalarını araçsallaştırmak kolaydır; ancak bir birlikte üretim süreci, onların hizmet aracılığıyla da süreç içinde tanınmalı ve seslerine saygı göstermelidir. Projedeki roller ve sesler hakkında ortak bir anlayışa ulaşmak için yaratıcı yapımcılarla görüşmek önemlidir. İşin vereceği mesajın tanımlanmasında kurguya ait güçlü bir rol üstlenmeleri onlar açısından uygun olmayabilir (örneğin, parçası olmadıkları bir topluluğun zorlu tarihine odaklanan bir projede olabileceği gibi). Böyle bir durumda, üretici ve katılımcı arasındaki iş ilişkisinin nasıl yönetileceği, hangi işlerin kimler tarafından nasıl yapılacağı ve bunların haklar, eser sahipliği ve benzeri talepleri nasıl etkilediği konularında karşılıklı olarak anlaşmaya varılması hayati öneme sahiptir. En önemlisi, yapımcılara katılımcılarla gerçek anlamda ilişki kurma şansı verme esastır ve bunun anlamı, birlikte çalışacakları zamanın proje tasarımına dâhil edilmesi gerektiğidir. Ayrıca, bu kişiler çalışma boyunca muhtemelen çok değerli bakış açıları kazanmışlardır ve bunları öğrenmek için projeye bilgi alma toplantılarını dâhil etmek ve bir parçası oldukları sürecin güçlü veya zayıf yönleri hakkında geri bildirim almak faydalı olacaktır.

İlişkileri yönetme

Birlikte üretim, katılımcılar için zaman alan, duygusal olarak zorlayıcı ve bazen de mali açıdan külfetli bir faaliyet olabilir. İnsanların zamanlarının çok yoğun kullanılması süreci olan 'katılım yorgunluğu', bilinen bir sorundur ve insanlardan ne kadar zaman ayırmalarının beklendiği, işin neler içerdiği ve ne tür sorunlarla karşılaşabileceğinin en baştan açıkça belirtilmesi önemlidir. Katılımın ne kadarının makul olduğu, belli derecede mesleki bir karardır ve bu karar, insanların ayırdıkları zamanın nasıl takdir edileceğine – jenerikte yer vererek, ücret ödeyerek, tanıtım yaparak veya diğer faktörlerle – bağlı olarak etkilenebilir. Örneğin, insanların çalışmaları karşılığında ücret teklif edilip edilmemesi seçimi çetrefilli bir konudur. Eğer ücret ödemezseniz, insanların zamanlarını ve iyi niyetlerini istismar ettiğinize dair duygulara yol açabilir ve bazı insanlar yeterince motive olmadıkları için ayrılabilirler. Eğer ücret ödemeyi teklif ederseniz, o zaman ilişkinin dengesini değiştirebilir, insanların sizin için çalışıyorlarmış hissine kapılmalarına neden olabilir ya da parasal teşvik yüzünden normalde istekli olacaklarından daha fazlasını yapmaya çalışabilirler. Bu muammanin kolay bir cevabı yoktur ve itinayla düşünmeyi – mümkünse – kurumunuzdan ve çalıştığınız diğer kuruluşlardan etik açıdan izin almanızı gerektirir. Son olarak, proje süresince katılımcıların ihtiyaçlarına duyarlı olmak, insanların ne zaman yeter artık dediklerini anlamak ya da tersine bütünüyle katkıda bulunmaları için doğru fırsatların ne zaman sunulacağını bilmek son derece önemlidir.

Bütçe ve donanım

Birlikte üretimde kullanılan donanım aşırı pahalı olabilir ve bu sebeple maliyeti hesaba dâhil edilmelidir. Bazı profesyoneller kendi donanımlarını kullanmak için ilave ücret alabilir ve bu ekstraların kiralama maliyeti ürünün, perakende fiyatının %10'u kadar tutabilir. Bir birlikte üretim projesinin başlatıcısı olarak, ihtiyaç duyulan donanımı layıkıyla araştırarak teknik becerilere kuruluşunuzun bünyesinde sahip olmayabilirsiniz fakat projenin sonucunda beklenen profesyonellik seviyesinin büyük ölçüde bütçeyi ölçeklendireceği de doğrudur. Donanım satın alınması veya kiralınması konusunda yardımcı olacak profesyonel danışmanlık almak ekonomik açıdan anlamlı olabilir. Eğer profesyonellerle çalışıyorsanız, kimin sigortasının (hem donanım hem de kamu yükümlülüğü için) faaliyetleri kapsayacağını ve risk değerlendirmesi dâhil olacak şekilde sağlık ve güvenlik açısından sorumluluğun kime ait olduğunu bilmek esastır.

İstanbul'un Çoğul Kültürel Mirasları: Birlikte Üretim

Araştırma projemizin bir parçası olarak, 10 katılımcı ve 7 profesyonel yapımcı (film yapımcıları, ses mühendisleri ve yönetmenler) içeren büyük bir birlikte üretim aşamasını, 30 civarında bireysel film üretmek için üstlendik. Projemizin amacı, büyük bir UNESCO Dünya Mirası Alanı olan, şehrin tarihi yarımadasını boydan boya geçen, altı kilometre uzunluğundaki Bizans savunma yapısı İstanbul'un Theodosius Kara Surlarının kültürel miras değerine ilişkin alternatif bakış açılarını tanımlamak ve değerlendirmektir. Faaliyetlerimizin çerçevesini oluşturmak için katılımcılardan ve yapımcılardan üç yaratıcı soruyu yanıtlamalarını istedik: Geçmişleri hakkında konuşarak mahallelerinde yapacakları yürüyüşü anlatmak; özellikle bölgelerine ve de düşüncelerinde kaybolan seslere odaklanmak ve (belki de en alışılmadık olan), surların belirli bir bölümüne hitaben geçmiş hakkında bir soru soran mektup yazmak ve bu sorunun olası cevaplarını tartışmak. Yapımcılarla ve katılımcılarla birkaç hafta boyunca bir araya geldik, haklar ve eser sahipliği konularını tartıştık, yapımın son teslim tarihini ve yöntemini belirledik ve süreçten doğan sorulara ilişkin geri bildirim sağladık. Profesyonel yapımcılara ek olarak, üniversitede çalışan 8 akademisyenin bir araya gelerek oluşturduğu araştırma ekibi de sürecin işleyişinde yer aldı.

Bu çalışmanın sonuçları, çevrimiçi video barındırma platformu vimeo.com aracılığıyla kamuya sunulacaktı ve ayrıca bir kısmı, materyali bir araya getirerek, daha geniş halk kesiminin Surlar boyunca yerinde keyfini çıkarabileceği, bir dizi coğrafi konumlandırılmalı yürüyüşlere dönüştürecek birlikte üretim aşamasından sonra akıllı telefon uygulamasının temelini oluşturacaktı.

Faaliyetlerimiz, Surlar üzerinde çok çeşitli bakış açıları üretti ve kişisel, duygulandırıcı ve hayal gücü kuvvetli yanıtlar üretmekte özellikle başarılı oldu. Katılımcılar sokaktaki süt satıcılarının geçmişteki seslerini, kaybolan kuş ve hayvan yaşamını ve topluluklarda geçmişteki günlük yaşam deneyimini zengin bir şekilde tarif ettiler. 'Duvara mektuplar' faaliyetimizin hayali ortamı, katılımcıların tarihsel olayları yansıtabilmelerini sağladı ve bazı durumlarda bu olayları İstanbul'daki günümüze ait sosyal ve politik öneme sahip meselelerle ilişkilendirdiler – ki bizce bu, birlikte üretimin, kültürel mirasın hayatımızla ilgisinin çerçevesini günümüzde yeniden oluşturmada ne kadar işe yaradığının altını çiziyor.

[Görüntü 4] Birlikte üretim brifingi

1) <https://vimeo.com/album/5262750>

Bu kitapçıının kilit mesajları şunlardır:

- Birlikte üretim, profesyonel müzecilik bilgisinin dışında, kültürel miras konusundaki bakış açıları tanımlamak, değerlendirmek ve sunmak için bir fırsattır
- Birçok farklı mecra kullanılabilir ve mecra seçenekleri, uygulanabilirlik, kullanılabilirlik, projenin amaçlarına uygunluk, katılımcıların ve yapımcıların becerileri ve bilgileri ile mevcut kaynaklar açısından değerlendirilmelidir
- Projenin etik ilkelerini dengelemek, tüm tarafları saran kapsayıcı bir süreç olmalıdır
- Katılımı etkileyen bilgi düzeyindeki eksiklikler (fıkri mülkiyet hakları bilgisi gibi) belirlenmeli ve birlikte araştırılmalıdır
- Birlikte üretim, insanları bir araya getiren bir süreçtir ve bu sürecin öncesinde, sırasında ve sonrasındaki ilişkilerin süregiden yönetimi proje tasarımına dâhil edilmelidir

Katılımcılar ile filme

Bu kitapçık serisi, İngiltere'deki Newcastle Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi'nde çalışan araştırmacılardan oluşan uluslararası bir ekip tarafından kültürel miras konusunda mahallelilerle çalışan kişilerin kullanımı için üretildi.

Bu kitapçıklarda ele alınan konular, "İstanbul'un Dünya Miras Alanlarını Çoklu Perspektiften Yorumlamak – Kara Surları Örneği" adlı araştırma projemize dayanmaktadır. Kitapçıkların amacı, deneyimlerimizden öğrendiklerimizi paylaşmaktır. Proje süresince, genellikle resmi kültürel miras söylemlerinde yer almayan mahallelerde yaşayanların anlatılarını, kültürel miras alanlarına nasıl anlam verdiklerini ve bu anlamların marjinalleştirme ve ötekileştirme öyküleriyle iç içe geçtiğinde nasıl şekillendiğini öğrenmeye çalıştık. Projemiz, İstanbul Kara Surları ve çevresinin "çoğul kültürel mirasını" araştırdı. Milattan sonra beşinci yüzyıla dayanan bu UNESCO Dünya Mirası, Marmara Denizi ve Haliç arasındaki altı kilometrelik bir hat boyunca uzanarak Tarihi Yarımada'nın sınırını belirlemektedir. Bu alanın kültürel mirasını daha "çoğulcu" bir biçimde el almak amacıyla proje boyunca etnoğrafik çalışmalar yürüttük, mahalle sakinleriyle 'birlikte üretim' çalışmaları gerçekleştirdik ve kültürel prodüktörlerle bu anlatıları hep birlikte ele aldık. Proje süresince, kültürel miras konusunda çalışan İstanbul'daki resmi kurumlarla bulgularımızı paylaşarak ilerledik. Bu çalışmalarımızla kültürel mirasa toplumun katılımının değeri ve yöntemleri konusundaki akademik çalışmalara da katkı yapabilmiş olmayı ümit ediyoruz.

<http://pluralheritages.bilgi.edu.org/>

Kitapçık 1: Yerlere ve Geçmişlere

Ait Farklı Deneyimler

Christopher Whitehead

Kitapçık 2: Toplumla Çalışarak

Kültürel Mirasa Yeni Değer

Atfetmek

Christopher Whitehead

Gönül Bozoğlu

Kitapçık 3: Bellek Haritaları

Oluşturmak

Tom Schofield

Gönül Bozoğlu

Figen Kıvılcım Çorakbaş

Kitapçık 4: Kültürel Miras

Yorumlamasında Birlikte Üretim

Çalışmaları

Tom Schofield

Christopher Whitehead

Kitapçık 5: Kentsel Mirasın Somut

Olmayan Kültürel Niteliklerini

Anlamak ve Belgelemek

Figen Kıvılcım Çorakbaş

Zeynep Kunt

Elif Acar Bilgin

Kitapçık 6: Kentsel Dünya Mirası

Alanlarında 'Üstün Evrensel Değer'i

Yeniden Düşünmek

Ayşegül Yılmaz

Asu Aksoy

Christopher Whitehead

Kitapçık Tasarımı

Daniel Foster Smith

Türkçe Metinlerin Editörleri

Ayşegül Yılmaz

Saadet Gündoğdu

İngiltere ekibi:

Christopher Whitehead, Tom Schofield, Gönül Bozoğlu, Daniel Foster-Smith

Türkiye ekibi:

Asu Aksoy, Ayşegül Yılmaz, Zeynep Kunt, Figen Kıvılcım Çorakbaş, Serhat Sarı, Saadet Gündoğdu, Elif Acar Bilgin

**İstanbul
Bilgi Üniversitesi**

LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

"İstanbul'un Dünya Miras Alanlarını Çoklu Perspektiften Yorumlamak: İstanbul Kara Surları Örneği" araştırma projesi, TÜBİTAK Katip Çelebi ve AHRC Newton fonu işbirliği kapsamında yürütülmüştür (fon kodları 116K830, AH/P005810/1).

Bu çalışma Creative Commons Attribution 4.0 Uluslararası Lisansı kapsamında lisanslanmıştır.

© 2018 Newcastle Üniversitesi, İngiltere ve İstanbul Bilgi Üniversitesi, Türkiye

